

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ
ПРОЛЕТНА РАЗХОДКА

chitanka.info

Събудих се без настроение. Леденееше ми нещо и в главата, и в душата. Обух си гуменките и хванах, както всяка заран, пътеката за към върха. Тая сутрин пекна слънчице, за първи път след цяла една облачна неделя с дъждове и ветрове. Небето се обистрило и засинило, а под него земята — грейнала в прясно пролетната си премяна. Зашумила се гората, фукнала тревата, зачуруликали ония пилета — да ти е мило и драго, както е речено в песента.

Сеячи тръгнаха към нивите, натоварили на мулетата минерални торове и бели чували. Вървят и си приказват за времето — месечината снощи била „обесена“ с рогчето надолу, което показвало, че ще има още да вали.

Изпреварих сеячите и ги оставих да одумват и предричат времето, за да послушам пойнните птици. Един чичопей се съдра от чуруликане. И какви ли не други пилета цвърчаха край пътя! Невидим в гората кос къдреше свирката с такъв захлас, че ме накара да спра. Мъчи се да я оправи като славейчето, да я извива, но все излиза отривисто и дебело — по хайдушки. Нашо си пиле. Косът тука си седи през зимата, гладува и студува, затова се и толкоз радва на пролетта.

Косът знае каква е мъка да се вреш зиме в бодливите хвойни и да скачаш от крак на крак върху поледената земя, затова му е сега добре в разлистената шума, върху бъкналата с тлъсти червеи земя. А и свободен е косът и по небето да хвърчи, и по земята да върви, защото ловците изтрепаха соколите и вече не трябва на всяка крачка да се озърта и да слухти.

Обажда се и кукувицата. Милата! Зърнах я за малко — плахата красавица. Като забеляза, че съм се спрял, веднага отлетя. Скоро чувам отсреща нейното нежно, пролетно, вълшебно „ку-ку“. И славеите пееха, и други дребосъци-пилета се напъваха да чуруликат, та цялата гора кънтеше от песни.

Първите крачки по нанаторното са най-трудни — докато разблъска сърцето кръвта — трудолюбивото и вярно сърчице, което все още не ми се е опряло. След това „олеквам“ и започва лесно да се ходи. Да не бяха зад мене орачите да ми се смеят — бих си даже потърчал. Хем сърцето да изпробвам, хем да пусна малко пара от главата. Говори се, че заедно с парата, каквото лошо имало в главата, издимявало се и се отбистряли очите.

Неотдавна в Кърджали ми се случи да ношувам в една вила сред градския парк. На сутринта се събудих рано, за да хвана самолетчето за София и станах свидетел на гледка необикновена: по всички пътечки и алеи тичаха хора — стари и млади, спортисти и чиновници, ученици и работници — дишаха дълбоко и набираха въздух за през деня. Старите тичаха за дълголетие, младите — рано поумнели — следваха примера на старите; други пък бягаха да свалят шкембетата. Тичаха и млади жени — линията да оправят. И всеки по особен начин се носеше напред: едни наведени, други раменете си разкършили, трети препасани с пуловери, четвърти — отметнали глави с развети коси, пети — размахали ръце, като да литнат. Хвърчаха тънки и дебели кълки, срещаша се, разминаваха се и продължаваха да зареждат белите си дробове с пресен въздух.

Щом в един планински град хората се бяха разтичали, това не можеше да се тълкува инак, освен че много им бяха дотегнали аерозолните прахуляци и мъгли, че след успешно завършилата борба за хляб в нашата страна започваше борбата за въздух.

Щеше ми се да отида на връх Руен, но трябваше да вървя все през гора, в сянка, затова свърнах към голия връх „Свети Илия“, през нивите, засети тая година с овес. Подранили селяни бяха вече там и подхранваха току-що поникналите класчета с амониева селитра. През класчетата, редки още, прозърташе дълбоко изораната земя, насеяна с едри камъни, извадени на повърхността от тракторите при есенната оран. Спрях се да я погледам, а Колю Младенов, досетил се какво си мисля, започна да ми обяснява. „Тая земица е тънка, не е за трактор. На трактора му е все едно земя ли е отдолу или е камък. Нашата земица иска ръчен плуг да я оре, та като запъне в камък — да го отместиш. Исква ръчица да я бара, а не желязо... Трактористите не щат да разберат, че тука е балкан!“ Опитният чифчия махна неопределено с ръка, което можеше да означава или „карай да върви“, или „куче влачи“.

Подминах към Усойка, а там — хубава гора, букова гора, току-що разлистена. Леко се диша сред нея, а от земята те облива възбудителен аромат на гнила шума. Отбивам се от пътя и тръгвам край параклиса „Света Варвара“ да видя не е ли още развален. Седеше си, макар с пропукани стени. Покривът се е издънил на две-три места, мазилката се е слющила, камъните му са се озъбили, но се държи. Няма кръстове,

икони — всичко е ограбено. Тук на времето идваха болни от туберкулоза граждани и седяха под навеса на параклиса. Бяха им казали, че на чист въздух и под светия покрив ще се оправят. Спомням си двама от тях — млади хора, жена и мъж. Жената — бяла, хубава, със сини жилки по лицето и врата, а мъжът като в боза оплакнат, с руси клепки. Дадох ми филия, намазана с масло (бях тогава говедарче на единайсет години). Израдваха ми се, защото хората ги отбягваха. Не знаех, че са болни и поспрях при тия странни хора с прозрачна бяла кожа. Ръцете на жената бяха с дълги чудни пръсти, бели като маслото, което ми намаза върху филията. Какво са ме питали — не помня, помня само, че жената протегна ръка да погали косата ми и като видя, че е пълна с хвойнови иглици, извади гребенче и се опита да я срещне. Гребенът запъна и жената започна да се смее.

Погалването от дъхавите ѝ пръсти помня и сега. Жива ли е тя? Оздравя ли или я отнесе охтиката в гроба? После научих, че са болни, скараха ми се, дето съм взел от тях филията, но аз си мислех не за болестта, а за галещите пръсти на жената.

Параклисът е наречен на света Варвара — една грешница, която станала светица. Как е станала — не зная, но се плаша от светците. Първо, карат те да се усещаш виновен и длъжен пред тяхната святост и, второ — не вярвам в светостта. Нито на едновременната, нито на сегашната.

Под покрива на парклиса две врабчета са се настанили в гнездото на една прогонена лястовица. Докато ги гледах, зададе се на муле Динко Кръстанов с нова, прошилена гугла, с дълъг нос. От дете го помня все с тази гугла. Обвесил крака на магарето, гледаше напред — вторачен, остарял, попрегърбен, с дебела сопа в ръката. Виден ловджия и кавгаджия беше тоя човек на времето, а сега — отмалял. Не разбрах позна ли ме, не ме ли позна, но все така вторачен пред себе си — подмина. Отиваше, изглежда, за дърва. Питам се дали ме е видял или пък не е искал да приказва. Идва такова време, когато на човека не му се разговаря. Да разговаряш, ще рече, да вярваш на думите, да си убеден в тяхната полезност. А за какво да разговаряш, когато вече си на осемдесет и пет и се усещаш тежък тон и половина? Кому какво да кажеш и кой какво да ти отвърне, че да ти олекне на душата? Ако човек по-често се запитва кое има смисъл да се каже и кое не, по света ще настъпи една „добра тишина“, както Панайот Хитов обича да се

изразява в своите хайдушки записки. Той казва „един добър момък“, „една добра ливада“, „една добра гора“, „едно добро време“ и дори „една добра сачма“ (една добра сачма била ударила не зная кого си и му направила рана — и тя „добра“!)

Отмина Динчо Кръстанов, а аз останах озадачен: за какво ли си мислеше той сега? Дали за кръчмарските зияфети; или за хората, които бе играл на времето; или за някое диво прасе? Не се стърпях и се провикнах подпре му:

— Бай Костадине, закъде?

Той се пообърна, видя ме, спря магарето и като се вгледа в мене, изгагърка с дебелия си глас:

— Събовче, ти ли си бе?

— Аз съм...

— Къде се млатиш нагоре?

— Гъби търсих, а ти накъде?

— За дръвца. Бре-ей, че и ти си посивяло бе? А беше дете.

— Е, как си? — отбивам разговора в друга посока.

— Ако не е магарето — хич ма нема. Пратил ми е хабер баджанакът Павли; чакал ме на гробищата. Ела, вика, стига си са инатил! Тука сме, вика, не един и двама: Капитан Челбов е тука, и полковник Козарев, всички от Каймакчалан сме тука. Идвай и ти, имаш един парцел до мене свободен, докато не го е завзел Рунтив Гого. Идвай да сме си комшии и за партията, земеделската, да си говорим.

И верно, гроба на баджанака Павли е на хубаво място. Високо. Види се кой накъде върви. Това е място за горски: да гледа оттам кой сече гората. Ама то пък сега нема кой да я сече. Защо са им на хората сега дърва, като има нафта, макар че то пък и нафтата, пуста, взе да свършва, та пак до гората ще опрем. Да прави кой каквото иска — мойто кандило е вече на догаряне. Гори сега фитилчето ми, чичов, и догори ли — хайде при баджанака Павли... Е-е! — поклати главата си, без да се засмее, Динчо. — Що сме вино изпили с тоя Павли, що избори сме направили!... И що лобут сме яли... Неговата гърбина беше яка — всичко отнесе, без да охне. В името на Стамболийски. Те го дънят, той им вика: „Да живее Стамболийски!“ Отново го подлегнат — той си им вика същото. За идеята, бог да го прости. И защото все го биеха, хвана гърбът му кокал и баш когато стана гръб за бой, взе, че умря. Та ми вика той сега: „Динчо, идвай, многото сме тука. Малкото

сте вие — там. Тука е и капитан Челбов, и полковник Козарев. Остави ги жените да се надживяват. Жените живеят с орлите, а ти идвай! Целият каймакчалански фронт сме тука. И бай Горчо е тука, бати Шанди е тука... И донеси една бъклица вино, да си отпием и отпеем.“

— Ти, бай Динчо, на вятъра си приказваш. Ти си още млад. Я виж очите ти как светят и колко ти е червена кожата!

— Очите светят, ала май спря да ми расте косата на тила. Разбра ли? А спре ли косата на тила да расте — значи работата ти е свършена. Това от баща ми съм го чул. Затуй заръчах на сина ми: „Няма да ма подстригваш, че не знам ще подрасне ли сетне пак косата или не!“ А момчето не ме слуша и реже. „Ти, вика, няма калугер да ставаш да ни маскириш тука с голяма коса. Виж как ония с големите коси не ги обичат и ги излагат по телевизията. И ти ли, вика, на стари години с голяма коса искаш да ходиш като хулиганите!“ И ма стриже. Като ма острига, два-три дена траках зъбите от страх дали ще поникне косата, или няма да поникне... Верно, поникна, ама все някой ден ще спре. Няма да расте... Е-е, как е, има ли гъби?

— Няма още. Хладно е.

— Хладно е, хладно-о-о! — тупна бай Динчо магарето по врата със сопата и както неочаквано спря, така неочаквано и тръгна. Сетне се сети, изглежда, че много набързо сме се разделили, та се обърна и викна:

— Хайде, сбогом! И ти желая косата ти отзад да расте и да не спре!

Зачаткаха копитата на магарето по стръмнината, притихналите пойни птици подхванаха отново своите песни. А пък аз заслизах по пътя, завършил своята пролетна разходка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.